

Motion till riksdagen

1988/89:Jo603

av Lennart Andersson m.fl. (s)

Fritidsodlingen av grönsaker m.m.

Olika undersökningar visar att fritidsodling hör till de fritidssysselsättningar som har flest utövare. Enligt en undersökning av Sveriges lantbruksuniversitet har två tredjedelar av alla hushåll möjligheter till någon form av fritidsodling och av dem som saknar möjligheter till fritidsodling är ca en tredjedel intresserade av att få sådana möjligheter (Janssen m.fl. 1985). Andra undersökningar visar att också en mycket stor del av den vuxna befolkningen ägnar tid åt trädgårdsskötsel (se t.ex. naturvårdsverkets rapport nr 3185 Fritiden i din kommun, s 80). Samtidigt har i andra sammanhang konstaterats att trädgårdsskötsel ger hälsosam sysselsättning och motion för utövare i olika åldrar.

Koloniträdgårdsverksamhet – som ger många storstadsbor möjlighet att själva odla – ger utöver möjligheter till fritidsodling också social gemenskap och kontakter i bostadsområdena samtidigt som koloniträdgårdar sett ur kommunal synpunkt är en fritidsverksamhet med låga ekonomiska driftskostnader. Koloniträdgårdsverksamheten svarar också väl mot den typ av tätortsnära fritidsboende som riksdagen vid tidigare tillfällen ansett bör stödjas på olika sätt.

Fritidsodlingen har även en samhällsekonomisk betydelse genom värdet av producerade livsmedel, blommor m.m. Fritidsodlingen främjar intresset för ur folkhälsosynpunkt lämplig föda och har produktionsmetoder med låg sårbarhet. Intresse för växter och växtodling bidrar samtidigt till ökade kunskaper inom områden som anknyter till de i dag allt viktigare miljöfrågorna.

Det finns således en rad skäl till att utifrån olika samhällsaspekter värna om och främja fritidsodlingen. Med tanke på all den tid som fritidsodlarna ägnar åt odlingsverksamheten är det både för dem själva och för samhället angeläget att de får ett gott utbyte av sin möda.

Behovet av forskning, försök och växtförädling

Yrkesmässig trädgårdsodling bedrivs numera av allt större och specialiserade företag samtidigt som yrkesodlarna tvingas arbeta i hård konkurrens med utländska yrkesodlare. Yrkesodlingen avser allt mera sorter anpassade till yrkesodlingens krav på samtidig och enkel (maskinell) skörd, lagrings- och transportförmåga, optimal utveckling vid intensiv gödsling, kemisk bekämpning m.m. Dagens sorter och odlingsteknik för yrkesodlingen bygger på

omfattande forskning, försök och växtförädling såväl inom som utom landet.

Mot. 1988/89
Jo603

För fritidsodlingen gäller delvis helt andra odlingsförutsättningar: En successiv mognad och skörd är ofta en fördel, liksom en större tolerans hos växterna mot varierande odlingsbetingelser. Likaså är kravet på resistens mot olika skadegörare viktigare för fritidsodlarna, eftersom dessa som regel har mindre kunskaper om olika bekämpningsmetoder och ofta vill undvika kemisk bekämpning.

Under de senaste årtiondena har fritidsodlingens behov och problem knappast beaktats vare sig inom lantbruksuniversitetet eller av andra organ på trädgårdsodlingens område. I stället har som regel inriktningen mot yrkesodlingens problem betonats. Den utredning som för två år sedan gjordes inom lantbruksuniversitetet om forskningen inom trädgårdsområdet behandlade t. ex. inte de särskilda behov som finns av forskning, försök och växtförädling för fritidsodlingen.

Inom lantbruksuniversitetet och hos andra berörda myndigheter finns i många fall enskilda tjänstemän med intresse även för fritidsodlingens förhållanden och problem. Den ensidiga styrningen av verksamheten på olika sätt mot yrkesodlingen medför dock att forskning, försök och växtförädling fortfarande i allt väsentligt inriktas mot yrkesodlingen. De tillfälliga insatser för fritidsodlingen som under de senaste åren har kunnat ske genom bidrag av s. k. handelsgödselavgiftsmedel från hemträdgårdsodlingen – och som i många fall har tillkommit genom initiativ från fritidsodlingens organisationer – har inte inneburit att fritidsodlingen fått ett ökat utrymme inom den ordinarie verksamheten.

För att ge fritidsodlingen en mera jämbördig ställning – som bättre svarar mot fritidsodlingens stora samhällsbetydelse – måste fritidsodlingen på ett helt annat sätt än hittills beaktas vid fastställande av instruktioner för myndigheter med anknytning till trädgårdsområdet liksom vid fördelningen av olika anslag, vid tillsättandet av olika styrelser, beredningar, referensgrupper och utredningar.

Vid förädlingsarbete med sikte på att skapa nya växtsorter som är mera resistenta mot olika skadegörare måste behovet av sådana sorter även för fritidsodlingen särskilt uppmärksammas, eftersom fritidsodlingen i vissa andra avseenden har andra sortkrav än yrkesodlarna och eftersom fritidsodlingen av t. ex. frukt sker även i Norrland.

Ökat stöd och inflytande för fritidsodlingens organisationer

I äldre tider var gränsen mellan yrkesodling och fritidsodling mindre skarp än vad som numera är fallet. Man odlade i stort sett samma växter och sorter och skillnaderna i odlingsteknik var inte så stora. Många fritidsodlare var också på ett helt annat sätt än i dag beroende av sin skörd samtidigt som en del fritidsodlare också sålde grönsaker, bär och frukt då skörden var god. I början av seklet bodde också flertalet människor i Sverige på landsbygden, där det fanns en naturlig koppling till lantbruket.

De mindre skarpa gränserna i äldre tider mellan yrkesodling och fritidsodling bidrog till att fritidsodlingen först i relativt sen tid fått egna intresseorga-

nisationer, vilka rekryterar fritidsodlare, arbetar för att tillvarata fritidsodlingens intressen och därmed också representerar fritidsodlarna. Svenska Förbundet för Koloniträdgårdar och Fritidsbyar, grundat år 1921, torde vara det äldsta förbundet för enbart fritidsodlare. Förbundet har f.n. nästan 30 000 medlemmar och omfattar huvuddelen av de fritidsodlare som odlar på koloniområden av olika slag. Den andra stora fritidsodlingsorganisationen är numera Riksförbundet Svensk Trädgård, med ungefär lika många medlemmar.

I vårt land finns en väl utvecklad tradition att låta olika intressegrupper i samhället få insyn i samhällsverksamhet som direkt berör dem och att låta företrädare för olika grupper delta i planering eller beredning av olika beslut. Denna praxis tillämpas dock endast i ringa utsträckning när det gäller fritidsodlingen och fritidsodlarnas egna organisationer. Först under de senaste åren har kontakter etablerats mellan fritidsodlarnas organisationer och olika berörda myndigheter och fortfarande saknar företrädare för fritidsodlingen de möjligheter till kontakter med berörda samhällsorgan som t.ex. yrkesodlarna har eller som är en självklarhet för företrädare för andra stora fritidsområden.

Åtgärder för fritidsodlingen i Norrland

Fritidsodling förekommer i hela landet, trots att de klimatiska förutsättningarna härför är väsentligt olika. Den inledningsvis nämnda undersökningen från Sveriges lantbruksuniversitet har t.o.m. visat att intresset för fritidsodling är ungefär lika stort i Norrland som i sydligare delar av landet, där de klimatiska förutsättningarna är väsentligt gynnsammare.

Det hårda vinterklimatet och den korta men intensiva odlingsäsongen i Norrland ställer särskilda krav på i stort sett alla växtslag som odlas där. Tidigare fanns det lokala plantskolor och annan lokal förökningsverksamhet som efter bästa förmåga tillgodsåg behovet av växter för det extrema klimatet. Övergången under de senaste årtiondena till storskalig växtproduktion och växtförsäljning, ökad import – och ett i praktiken minskat samhälleligt stöd till fritidsodlingen – har inneburit att det har blivit allt svårare att få tag på lokalt anpassat växtmaterial. Detta gäller särskilt Norrland, där det särskilt drabbar parkskötsel och fritidsodlingen. Fritidsodlarna har dock, i brist på yrkesmässiga kunskaper, allra svårast att finna bästa möjliga växtmaterial.

Även odlingsmetoderna måste anpassas till de speciella odlingsbetingelserna i Norrland. Den försöksverksamhet som bedrivs i dag är emellertid inriktad mot yrkesodlingens speciella odlingsförutsättningar.

Det är väsentligt att man såväl inom lantbruksuniversitetet som inom övriga myndigheter som handlägger frågor som berör sortval, frökontroll, kvalitetskontroll av plantskoleväxter, odlingsmetoder etc. uppmärksammar behovet av olika växtslag och särskilda odlingsanvisningar anpassade för norrländsk trädgårdsodling. Härvid måste även fritidsodlingens behov beaktas.

Hemställan

Mot. 1988/89

Jo603

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att forskning, försöksverksamhet och växtförädling inom trädgårdsområdet i större utsträckning måste inriktas även mot fritidsodlingens behov så att på sikt fritidsodling och yrkesodling erhåller en jämbördig ställning i dessa avseenden,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att behovet av resistensförädling även för fritidsodlingens behov särskilt måste uppmärksammas,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att fritidsodlarnas organisationer måste ges en ökad insyn och ett ökat inflytande i sådana frågor som direkt berör fritidsodlingens villkor och möjligheter,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att vid forskning, försök och förädlingsarbete inom trädgårdsområdet måste behovet av särskilda åtgärder för fritidsodlingen i Norrland uppmärksammas.

Stockholm den 19 januari 1989

Lennart Andersson (s)

Björn Ericson (s)

Ewa Hedkvist-Petersen (s)

Bruno Poromaa (s)

Lena Boström (s)